

Oostelijke witsnuitlibel *Leucorrhinia albifrons*

Verspreiding en trend

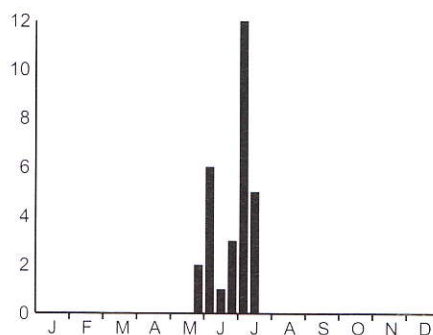
Tegen iedere verwachting in werd de Oostelijke witsnuitlibel in 2005 herontdekt in Nederland. Begin juli 2005 werd een populatie gevonden in het natuureservaat Dellebuursterheide in Zuidoost-Friesland (DE BOER & WASSCHER, 2006). De verspreiding in West-Europa is sterk versnipperd en populaties zijn zeer klein. De populatie in Friesland is vooraansnog de enige in Nederland en ligt sterk geïsoleerd ten opzichte van andere in het buitenland gelegen populaties. De voortplantingslocatie op de Dellebuursterheide is daarom van cruciaal belang voor het behoud van de Oostelijke witsnuitlibel in Nederland.

Er werden in 2005 op de voortplantingsplaats soms tien dieren tegelijk waargenomen, wat uitzonderlijk is voor de West-Europese situatie (DE BOER & WASSCHER, 2006). In 2006 was de populatiedichtheid zeer laag met maximaal twee mannetjes per dag (DE BOER, 2007a). In 2007 deed de Oostelijke witsnuitlibel het echter weer goed. Al op 13 mei werden 15 verse dieren rond het ven gezien en op goede vlieg-dagen waren enige tientallen dieren aanwezig. In 2007 konden bijna 150 larvenhuidjes worden verzameld. De populatieomvang blijkt dus in sommige jaren vrij groot (DE BOER, 2008). Het vermoeden bestaat dat de soort zich vrij recent op de Dellebuursterheide heeft weten te vestigen, aangezien het voortplantingswater zich pas sinds de herstelmaatregelen in 1988 langzaam heeft ontwikkeld naar een geschikte habitat. Ook de verschillen in dichtheid tussen de drie jaren waarin de populatie is gevolgd, met een duidelijk dieptepunt in 2006, impliceren een recente vestiging. Dit heeft te maken met de 2- tot 3 jarige levenscyclus van de larven. Stel dat enkele pioniers zich in 2003 op de Dellebuursterheide hebben gevestigd. De eerste nakomelingen zijn dan uitgeslopen in 2005. De volgende generatie heeft zich vervolgens grotendeels schuilgehouden in het larvale stadium tijdens 2006 en zijn in 2007 in groten getale uitgeslopen. Als een populatie voor langere tijd bestaat, verdwijnen deze schommelingen in dichtheid geleidelijk.

Intensief verspreidingsonderzoek in 2006 op veertig potentieel geschikte vennen in Zuidoost-Friesland en aangrenzend Drenthe lever-

Verspreiding 1990-1997 (cirkel), 1998-2007 (stip).
Distribution 1990-1997 (circle), 1998-2007 (dot).

Vliegtijd 1998-2007.

Flight period 1998-2007.

den geen nieuwe vindplaatsen op (DE BOER, 2007a). Vooraansnog blijft het de vraag waar vandaan en wanneer de Oostelijke witsnuitlibel zich op de Dellebuursterheide heeft gevestigd. Mede gezien de waarneming bij Aekinga in 1997 lijkt de soort nooit helemaal uit Nederland te zijn verdwenen. Dankzij verbetering van de (regen)waterkwaliteit, herstel van verstoorde vennen, uitbreiding van het aantal vennen in het kader van natuurontwikkeling en het feit dat de populatie op de Dellebuursterheide het goed doet, biedt de toekomst voor de Oostelij-

ke witsnuitlibel goede perspectieven. De beste kansen voor uitbreiding en herstel liggen op de hogere zandgronden in Friesland, Drenthe, Overijssel en Gelderland.

Biotoop

Het voortplantingswater op de Dellebuursterheide kan op basis van vegetatie en waterkwaliteit gerekend worden tot een oligotroof hoogveenven. In deze zin wijkt de biotoop af van de vroegere Nederlandse vindplaatsen die alle tot de oligo-mesotrofe watertypen kunnen worden gerekend. Het ven is matig zuur en voedselarm. De oever- en watervegetatie is weinig soortenrijk en drijvende waterplanten ontbreken. In het water komt een uitgebreide submerse vegetatie van (water)veenmossen voor (DE BOER, 2007a). De eigenschappen van de habitat van de Oostelijke witsnuitlibel kunnen als volgt worden samengevat:

- * complex van wateren (vennen, poelen, vijvers en plassen) in een bosrijke omgeving
- * zeer helder water, doorzicht vaak tot de bodem
- * aanwezigheid van een uitgebreide submerse watervegetatie

- * aanwezigheid van een brede verlandingszone van helofyten
- * voedselarm tot matig voedselrijk (oligotroof tot mesotroof) water
- * water matig zuur tot neutraal (pH=4-8)
- * wateren thermisch begunstigd (beschut en slechts deels beschaduwde)
- * stabiel waterpeil (nooit droogvallend)
- * successiestadium water- en oevervegetatie vergevorderd

Vliegperiode

De eerste Oostelijke witsnuitlibellen kunnen vanaf half mei uitsluipen (DE BOER, 2008). De dieren verspreiden zich in de pre-reproductieve fase soms ver van het voortplantingswater (DE BOER, 2007a en 2008) en keren pas na 2-3 weken terug. De eerste territoriale mannetjes kunnen vanaf eind mei bij het water gezien worden. De piek van de vliegtijd en voortplantingsactiviteit valt in de tweede helft van juni. De vliegtijd eindigt, afhankelijk van de weersomstandigheden, rond half juli. In het buitenland worden de soort soms nog tot eind augustus waargenomen (WISCHHOF, 1997).

Foto: R. Ketelaar

Oostelijke witsnuitlibel *Leucorrhinia albifrons*.